GEOGRAFIA
TERRILORU ROMANE

PENTRU

SCÓLLELE PRIMARE

DE

A. Treb. Laurianu

BUCURESCI

——

IMPRIMERIA STATULUI

1866

www.dacoromanica.ro

GEOGRAFIA

ŢERRILORU ROMÂNE

DE

A. TREB. LAURIANU.

Pentru Scólele primarie.

MINISTERIUL CULTELOR ŞI INSTRUCŢIUNEI PUBLICE ALŬ ROMÂNIEI
CONSILIUL SUPERIOR ALŬ INSTRUCŢIUNEI PUBLICE

BUCURESCI

IMPRIMERIA STATULUI

1866.

www.dacoromanica.ro

INTRODUCERE.

Dacia vechiă se intindea de a stânga Dunării de giosu între Tissa şi Dunastru, de la 38° pînŏ la 48° lungimea geografică, şi de la 43° 40 pîno la 48° 30' lăţime boreale. Munţii Carpaţiloru cari se intindu de la appusu spre resăritu printre 49° şi 50° de lăţime geografică, appropiindu-se de nordulu Daciei, se întorcu spre médiă-ḑi, şi se prefacu în mai multe ramuri, dintre cari unii încungiură centrulu Daciei şi-lu prefacu într'uă fortăréţiă naturale. Centrulu acesta incungiuratu de munţi se numesce astăḑi *Trasilvania*. Din Trasilvania curgu trei rîuri mari: Sameşiulu care se vérsă în Tissa superióre, Mureşulu care se vérsă în Tissa inferióre, şi Oltulŭ care se intórce spre médiă-ḑi şi se vérsă în Dunăria inferióre. Ţinutulu de la originea Tissei, care curge de a supra Transilvaniei, se numesce *Marmorosŭ*. Din munţii appusani ai Trasilvaniei curge Crişiulu în trei ramuri şi se vérsă în Tissa; ţinutulŭ percursŭ de dînsulŭ, între Sameşiŭ, Tissa şi Mureşiu se numesce *Crişiana*. Assemine din munţii appusani ai Trasilvaniei şi din ânghiulu de côtră médiă-ḑi curge Temişiulu, care dupe ce face unu arcu spre médiă-nópte se intórce spre médiă ḑi şi se vérsă în Dunăriă; ţinutulu percursu de dînsulu intre Mureşiu, Tissa şi Dunăriă se numesce *Temişiana*. Dacia australe,

www.dacoromanica.ro

care pórtă astăḑi numele special de *Romania*, se imparte prin Oltu în dóue pârţi neequali. De a drépta Oltului curge din munţiĭ Trasilvániei rîulŭ Jâiulu care se vérsă în Dunăriă; de a stânga, Argeşiulu care se unesce cu Dâmboviţia şi apoi se vérsă in Dunăriă; spre resăritu de la acesta curge Jallomiţia saŭ Galbinulu. Dacia orientale se imparte assemine in dóue pârţi prin rîulu Prutu ce curge din laturea orientale a Carpaţiloru boreali şi făcûndu unu arcu spre méḑiă-nópte se întórce spre méḑiă ḑi şi apoi se vérsă în Dunariă. Intre Prutu şi munţii Trasilvaniei curge Seretulu care primesce în drépta sa Suciava. Moldova, Rapida, Tortosulu, Pudna şi Buḑeulu, şi apoi se vérsă in Dunăria. Ţinutulu superioru de la surginţile Prutului se numesce astăḑĭ *Bucovina*; ţinutulŭ dintre munţi şi Prutu se ḑice *Moldavia*, éră cellu dintre Prutu şi Dunastru *Basarabia*. România cu Moldavia şi cu uă parte a Bassarabieĭ compune astăḑi Principatele române unite suptu unu guvernu naţional. Basarabia în ceă mai mare parte e suppusă Russiei. Trasilvania cu Temişiana, Crişiana, Marmorosulu şi Bucovina stau suptu sceptrulu Austriei.

Noĭ vomu începe descrierea acestoru ţerri, cu Principatele române unite.

www.dacoromanica.ro

PRINCIPATELE UNITE ROMANE.

Principatele române unite se compunŭ din dóue pârţi principali: România şi Moldavia, d'împreună cu partea Bassarabiei cea restituită Moldaviei.

Elle formédiă unu statu, suptu protecţiunea porţii ottomane şi suptu garanţia puteriloru européne.

Forma guvernului e monarchică constituţionale ellectivă. Principele séu Domnulu Principateloru Române unite se allege de adunarea generale. Ellu guvernă cu concursulu ministriloru cari suntu respundiători côtră ţérră.

ROMÂNIA.

România se mărginesce la médiă-nópte cu Trasilvania de care se desparte prin munţii Carpaţii, şi cu Moldavia de care se desparte prin perrîulu Milcovu şi prin rîulu Seretu; la appusu, mediă-di şi resăritu se mărginesce cu Moesia (séu Serbia şi Bulgaria), de cára se desparte prin fluviulu Dunăria.

Aria României se întinde peste 1350 milliarie geografice pătrate, séu peste 5,000,000 de fălci de pămêntu.

Rîurile celle mai însemnate alle României sunt: Dunăria care vine din Germania şi curge spre resăritu: se numesce Dunăria superióre pînŏ ce trece în vallea Carpaţiloru, de aci se chiamă Dunăria de midlocu pînŏ ce se appropiă de România, éră după ce trece în valea dintre Carpaţi şi Emu se numesce

www.dacoromanica.ro

Dunăria inferióre pînŏ ce se vérsă în marea Négră. Acéstă parte din urmă (Dunăria inferióre) se numia în vechime și Istru. Ea se plécă mai ântâiu spre médiă-ḑĭ, apoi se întórce érăși spre resăritu, și spallă tótă marginea meridionale a Romănei, apoi se întórce spre méḑiă-nópte, și după ce primesce în stânga sa rîurile Moldaviei Seretulu și Prutulu, se indrep-téḑă spre resăritu, formându margimea Basarabiei și se descarcă în marea Négră (Pontulu Eussinu). Tóte celle-l-alte rîuri alle Românei se vèrsă în Dunăriă.— Dintre acestea cellu mai mare este:

Oltulu séu Aluta, care se nasce în Transilvania, petrunde printre Carpaţi în vallea Dunării, desparte România în duoe pârţi, și primesce în drépta sa Lotrulu și Olteţiulu, și apoi se vérsă în Dunăriă. Altu doilé este.

Jâiulu, care curge assemine din munţii Trasilvaniei, curge printre Dunăriă și Oltu, primesce în drépta sa Motrulu, în stânga Salcea și Amarata, și se vérsă în Dunăriă. Allu treilé este:

Argeșiulu, care curge din Carpaţi de a stânga Oltului, curge spre méḑiă ḑi cu applecare spre resăritu, se unesce cu Dâmboviţia, care vine assémine din Carpaţi, și apoi se vérsă în Dunăriă. Allu patrulé este:

Jallomiţia séu Galbinulu care curge assémine din Carpaţi, de a stânga Dâmboviţei, curge spre méḑiă-ḑi, și apoi se întorce spre resăritu, și se vérsă în Dunăriă: Allu cincilé este:

Buḑeulu, care curge din Carpaţi, face unu cotu spre méḑiă-ḑi apoĭ se întorce spre méḑiă-nópte, și se vérsă în Seretu, și unitu cu acesta în Dunăriă:

Mai mici sunt:

www.dacoromanica.ro

Vedea, unitu cu Tel'eormanulu, cari curgu între Oltu şi Argeşiu şi se vérsa îe Dunăriă:

Rômniculu, spre resăritu de la Buḑeu, şi Milcovulu care forméḑiă marginea între România şi Moldavia, şi se vérsă în Seretu.

România are fórte multe lacuri spre Dunăriă, şi patru în partea de côtra resâritu în regiunea Buḑeului, dintre cari merită însemnarea Balta-albă, fórte renumită de ver-uă câţi-va annĭ încóce pentru effectele ei celle salutarie. Ape minerali se află în mai multe locuri.

Dunăria forméḑiă multe insule dintre cari cea mai mare parte sunt possessiuni alle României.

Pămîntulu României coprinde metale în sînulu seu: auru, argintu, aramă, ferru, plumbu, mercuriu, şi altele; înse mineralele nu sunt în lucrare. Maĭ înainte se cullegea auru din arena rîuriloru şi se scotea aramă din munţi, acumu au încetatu şi acestea. Minerali sunt: cuarţiu, marmură, pétra calcariă, sare petrósă în fórte mare cantitate care face ţerrii unu venitu însemnatu; cărbunii de pétră nu se caută, ambră se află destulă; fŏntâni copióse de pecură cari singure se cultivă, afară de sarine.

România în cea mai mare parte e unu şessu intinsu, éră partea de côtră méḑă-nópte e muntósă; pămîntulu eĭ e fórte fertile, munţii sunt accoperiţi cu totu genulu de arburi şi afară de munţi sunt păduri fórte multe, înse de câţi-va anni încóce au începutu tare a se rări; apoi sunt grădini cu totu genulu de pomi, meri, peri, pruni, nuci, persici, gutui, ḑiarḑiări, caissi, cereşi, vişini, ḑuḑi; câmpurile producu porumbu (cucuruḑiu), grâne, secară, meiu, orḑiu, sara-

www.dacoromanica.ro

cinu, linte, inu, cânepă, mazere, pepeni, cartofĭ, tabacu (tutunu), şi totu genulu de legumi şi de erbe; viile producu vinu multu şi fórte bunu.

Animali domestice şi selbatice se nutrescu fórte multe în România: boi, bivoli, oui, capre, porci, cai, asini, urşĭ, lupi, vulpi, rîşi, vedĭuri, porci selbatici, cerbi, căpriori, iepuri, şi altele; dintre paseri mai însemnate sunt: vulturi, falconi, corbi, ciórе, păuni, găini, gâsce, cocori, raţe, curcani, porumbi, grauri, sturdi, şi altele; insecte diverse, dintre cari celle maĭ folositórie sunt albinele, cari producu miere în cantitate însemnată, şi vermii de metasse, cari producu fórte multă metasse; în apă se află pesci, morunu, cegă, somnu, crapu, sciucă, linu, păstrăvi, şi alte speçie.

Locuitorii României sunt Români, cari facu maioritatea absolută, apoi mai sunt: Italieni, Franceşi, Greci, Arnăuţi, Bulgari, Germani, Unguri, Ţigani, şi Judani; înse toţi acestia nu facu nici a decea parte din locuitorii ţerrei cari numeră pînŏ la 3,000,000 de sufflete. Dintre străini cei mai numeroşi sunt Ţiganii, (emancipaţi astădi).

Locuitorii României sunt maĭ toţi crestini de ritulu orientalu, şi stau suptu unu metropolitu şi suptu trei episcopi. Dintre străini mare parte suntu catolici cari au unu episcopu ce pórtă titlulu de Nicopoli; apoi sunt protestanţi şi reformaţi (calvini). Judanii sunt de legea lui Moise. Machomedaniloru nu le este permissu se aibă biserice (*giamii*) în ţérră.

Cea mai mare parte dintre locuitorii pămînteni se occupă cu lucrarea pămîntului şi cu crescerea viteloru. Locuitorii oppideloru se occupă cu industria

www.dacoromanica.ro

şi cu negoţiulu. România vinde vite, peĭ, lână, bucate, lemne, sare; şi cumpără pannură, totu genulu de pânḑătură, instrumente de lucratu, vase de vitru, de porţelanu, de metalle, sacharu, cafea, tutunu turcescu, diverse jovaere şi alte article de lussu. Déră preţiulu articleloru ce vîndu Românii întrece cu multu preţiulu articleloru ce cumpără acestia de la străini.

Romănia se împarte firesce în dóue părţi principali despârţite prin rîulu Oltu, dintre cari cea de a drépta Oltului se numesce România mică, şi cea de a stânga România mare. Jâiulu desparte România mică în alte dóue pârţi; Argeşulu România mare assémine.

In vechime tótă România se împărţia tn ţérra de susu şi în ţérra de giosu, cea d'ăntâiu se întindea pre lôngă póllele munţiloru, cea din urmă pre lôngă Dunăria. Unŭ vallu de pămîntu se vede şi astâ-ḑĭ care se întinde prin miḑloculu ţerrei de la appusu spre resăritu pînŏ în Moldavia, din susu de Gallaţi, şi continuă prin Basarabia în dóue ramuri, unulu spre Tighina. altulu spre cetatea-Albă.

Acumu se împarte în respectulu administrativu în 17 judeçie, 5 de a drépta Oltului, 12 de a stânga lui: 1) judeçiulu Medinţiloru, 2) allu Jâiulu de susu, 3) allŭ Jâiuluĭ de josu, 4) allŭ Vâlcii, 5) allu Romanaţiloru, 6) allu Argeşiului, 7) allu Oltului, 8) allu Telleormanului, 9) allu Muscellului, 10) allu Ilfovului, 11) allu Vlascei 12) allu Dâmboviţieĭ, 23) allu Praoveĭ, 14) allu Jallomiţei, 15) allu Rômnicului, 16) allu Buḑeului, 17) allu Brăillei.

Fiă-care judeçiu se suptîmparte în mai multe cercuri séu plasse. In fruntea fiâ-cărui judeçiu este câte

www.dacoromanica.ro

unu administratoriu, şi câte unu perceptoriu (casieru), şi în fruntea fiă-căruiu cercu séu plasse este câte unu subadimistratoriu. În fiă care judeçiu e câte unu tribunariu séu judecătoriă compusă din unu preşedinte şi din doi assessori, cu unu procuratoriu allu statului. Oppidele şi au primăriele loru compuse din-unu preşedinte şi mai muulţi membri. Satele érăşi şi au primăriele loru.

Locurile celle mai însemnate alle Romaniei sunt

Bucurescii, lôngă rîulu Dâmboviţa care se vérsă în Argeşiu, şi apoi amĕstecată cu acesta in Dunăriă. Numeră preste 100,00 locuitori. Este ântâia capitale a Principateloru române unite, scaunulu guvernului, metropolia ţerrei, reşedinţa consuliloru puteriloru străine, şi a episcopului catolicu cu titlulu de Nicopoli, centrulu judeçiului Ilfovu. Între edificiele acestei capitale merită insemnarea palatiulu statului, palatiulu fostului Domnu Georgiu Bibescu, edificatu de principele Constantinu Brancoveanu pre la annulu 1700, palatiulu fostului Domnu Gregoriu Ghica, şi allu fostului Domnu Barbu Stirbeiu, teatrul naţionalu, academia, metropolia, biserica principelui Radu, Sărindariulu, Curtea vechiă (biserica în care se ungu domnii), biserica sântului Georgiu, biserica sântului Spiridonu, biserica metropolitului Antimu. Între asşeḑiămintele, publice sunt de însemnatu: academia naţionale, trei gimnasie, seminariulu metropoliei, scóla militară, scóla de medicină, scóla de arţi, 10 scóle primarie de băeţi, unu institutu pentru crescerea feteloru, 7 scóle de fete, şi 1 scólá de fete fundată de principéssa Stirbeiu, 2 pensionate de studenţi gimnasiali, mai multe pensionate private de băiaţi şi de

www.dacoromanica.ro

fete. Spitalulu de la Colţia, spitalulu Brancovenescu. Academia are uă biblioteca, unu museu şi uă imprimeriă acumu unită cu a cea-a a metropolitului Nifon. Afară de acestea sunt mai multe tipografiie şi litografie în Bucuresci. Industria şi comerciulu sunt în mare flóre. — Aprópe de Bucuresci, la Panteleimon, e unu institutu de agricultură, şi la Cotroceni un institutu de orfani fundatu de Elena Dómna la 1862.

Craiova, lôngă Jâiu, cu 40,000 locuitori, capitalea României mici, cetate fórte vechiă, care a trecutu prin multe catastrofe; în medievu era reşedinţia Baniloru, acumu e centrulu judeçiului Jâiului de giosu; are unu gimnasiu, dóue scóle publice primarie, de băiaţi, dóue de fete, unu institutu mai multe pensionate de copii şi de fete, uă tipografiă.

Turnulu Severinu, lôngă Dunăriă, calle de uă postă, din giosu de gura Tiernei, cellu d'ântâiu loce unde au descăllecatu Romanii cându au venitu suptu Traianu imperătoriulu. Din giosu de Severinu se vedu încă ruinele minunatului podu ce construisse Traianu preste acestu fluviu intre annii 104—106 după Chr. Următoriulu seu Adrianu lu strică din gelosiă. Severu edificâ castellulu ce pórtă numele lui pînă astădi. Barbarii lu derîmară. După acestea, Justinianu edificâ castellulu Teodora, după numele imperătoressei sociei selle, alle căruia ruine se vedu încă, din susu de capulu podului lui Traianu. În medievu Românii întăriră loculu cu muri, şi susţinură acollo multe lupte cu barbarii mai vîrtosu cu Ungurii, în fine se derîmâ cetatea, banulu Severinului trecu la Craióva, epicopulu şi mutâ reşedinţia la Rômnicu lôngă Oltu, loocuitorii intemeiară altu oppidu în vecinetăte, spre

www.dacoromanica.ro

resăritu de la Severinu, lu incinseră cu vallu şi-i dederă numele de Cerneţi. Severinulu după unu intervallu îndelungatu se restabili de principele Alessandru Ghica pre la annulu 1837, şi acumu înfloresce din ḑi în ḑi. Ellu e capitalea judeçiului Medinţiloru, cu unu micu portu si cu trecĕtoriă preste Dunăriă la Cladova, are uă carantină fórte bine construită, uă scólă publică de băieţi şi una de fete.

Calafatulu, lôngă Dunăriă din giosu de Severinu, cu trecĕtóriă preste Dunăriă la Vidinu, locu faimosu în istoria României pentru multele bătălie ce s'au făcutu acollo. Calle de uă postă din giosu de Calafatu este cotulu Dunării unde se vérsă rîulu Arţiariu în drépta ei, şi de unde apoi înainte începe Dunărea a curge spre resăritu. Aci se vedu încă ruineleve chiei cetăţi romane *Ratiaria*, capitalea Daciei ripeane.

Gura-Jâiului, locu însemnatu numai pentru trecĕtória la Oréva séu Réhova, unde se vedu ruinele vechiei cetăţi romane *Regieanu*.

Cellei, nu departe de gura Oltului, lôngă Dunăriă, cu trecĕtóriă preste Dunăriă la Iscru. Aici se vedu din partea României ruinele cetâţii Sicibida, la capulu podului cellui construitu de Constautinu imperatoriulu; de partea dréptă a Dunării se vedu şi mai multe ruine. De la Cellei merge callea cea asternută cu pétră spre méḑiă nópte în sus la Caracalla, care este astăḑi capitalea judeçiului Romanaţiloru în a câreia vecinetate se vedu ruinele Antinei pline de monumente romane, — şi de aci în susu callea merge pre lôngă Oltu pînŏ ce trece prin Rômnicu.

Turnulu, de a stânga Oltului, aprópe de gura lui, capitalea judeçiului Telleormanu, famósă în istoria

www.dacoromanica.ro

României pentru bătăliele celle multe cu Turcii,— cu uă trecătóriă preste Dunăriă la Nicopoli, are uă scólă de băieţi şi alta de fete.

Giurgiulu, lôngă Dunăriă, cu 13,000 locuitori, capitalea judeçiului care de côtră Bulgari se numesce Vlasca (adecă Românęscu), cu uă scólă publică primariă de băieţi şi alta de fete, cu uă carantină şi cu uă trecĕtóriă preste Dunăriă la Rusciucu (vechiulu *Trimamiu*), fórte celebră în istoria principateloru pentru bătăliele ce s'au făcutu acollo de la venirea Turciloru în Europa.

Olteniţa, (în vechime Dafne) la gura Argeşiului, cu uă scólă publică primariă de băeţi şi alta de fete şi cu trecătóriă preste Dunăriă la Turcia (vechia *Tramarisc ra*)enumită în istoria principateloru.

Călăraşii, lôngă Dunăriă, capitalea judeçiului Ialomiţei (Galbinului), cu uă scólă publică primariă de băeţi şi alta de fete, şi cu uă trecĕtóriă la Silistra (vechiulu *Durostoru*), cunnoscută în istoria României.

Cetatea de Flote, la gura Jalomiţiei (séu Galbinului) cu uă trecĕtóriă preste Dunăriă la Chârşiova (vechiulu *Carşiu*), famósă în istoria nóstră.

Brailla, lôngă Dunăriă, din susu de gura Seretului, cu uă trecĕtóriă la Macinu (vechia *Trosmi*), numeră la 40,000 de locuitori. Capitalea judeçiului Brailei, cu uă scólă publică de băiaţi şi alta de fete, cu mai multe pensionate private, şi uă scólă comerciale, cellu d'ăntâiu oppidu commercial allu României, reedificatu de nou în uă formă fórte regulată; fortăreţiă însemnată în tótă istoria României, ai cărei muri s'au derîmatu în urmarea tractatului de la Adrianopoli.

Foxianii, lôngă rîulu Milcovu care desparte România de Moldavia. Oppidulu acesta se împarte în dóue

www.dacoromanica.ro

părţi, Foxianii muntenesci şi Foxianii moldovenesci. Cei muntenesci au arsu mai de totu în primăvéra annului 1854. Capitalea judeçiului séu a ţinutului Pudnei. In respectulu comercial, oppidul acesta e centrulu commerciului între amîndóue ţerrile române. Numeră la 15,000 locuiiori, are dóue scóle puplice de băieţi dóue de fete. şi unu gimnasiu. Loculu e renumitu în istoriă pentru multe lupte în timpurile trecute şi moderne.

Rômniculu săratu, lôngă rîulu de assémine nume de la care s'a numitu şi judeçiulu. Are uă scólă de băeţi şi alta de fete,

Buḑeulu, lôngă rìulu Buḑeu, capitala judeçiului, scaunulu unui episcopu, cu unu seminariu, uă scólă publică primariă de băieţi şi uă scólă de fete.

Ploescii, nu departe de rîulu Praova ce se vérsă în Galbinu, capitalea judeçiului, cu unu gimnasiu dóue scóle de băieţi, şi doue de fete Oppidulu acesta face unu commerciu însemnatu, şi numeră la 30,000 locuitori.

Tîrguvestei, spre munţi, nu departe de rîulu Dâmboviţia, vechia capitale a Românici, în care şi assedâ scaunulu Mircea cellu mare pre la annulu 1383; de atuncea încóce domnii petrecea véra la Tîrguvestei, şi iérna la Bucuresci, pînŏ la annulu 1700, cându se mutâ scaunulu pentru totu de una la Bucuresci Famósă în istoriă, cetatea acésta înfaçişéḑiă astăḑi numai ruinele gloriei sélle. Ea este capitalea judeçiului Dâmboviţiei, are uă scólă publică primariă de băiaţi şi uă scólă de fete.

Câmpu lungu, între munţi, capitalea judeçiului Muscellului, cu uă scólă publică primariă de băieţi şi

www.dacoromanica.ro

cu uă scólă de fete. Câmpu-lungu e cellu d'ăntâiu locu unde a descăllecatu Radu Negru, cându a trecutu de la Făgăraşiu pre la annulu 1290. In vecinetatea oppidului se vedu ruine de edificie romane, unde se pare că fusse municipiulu Romula.

Argeşiulu séu Curtea de Argeşiu, lôngă rìulu Argeşiu de la câre şi a luatu numele, scaunulŭ unui episcopu, cu unu seminariu, uă scólă publică primariă de băiaţi şi cu uă scólâ de fete. Acesta e allu doilé locu unde a descăllecatu Radu Négru, şi a edificatu uă curte domnéscă si uă biserică. Astăḑi oppidulu e însemnatu pentru biserica de marmure cea edificată de Négu Bassărabă, domnulu României pre la annulu 1518, în stilu bizantinu.

Pitescii, din giosu de curtea de Argeşiu, totu lôngă acellu rîu; capitalea judeciului, cu uă scólă publică primariă de băieţi şi alta de fete.

Slatina, lôngă Oltu, capitalea judeciului Oltului; cu uă scólă publică primariă de băiaţi şi cu uă scólă de fete. Are unu podu de lemnu preste Oltu.

Rômniculu Vâlcii, lôngă Oltu, capitatea judeciului Vâlcii, reşedinţia unui episcopu care se numesce allu noului Severinu, cu unu seminariu, uă scólă publică primariă de băiaţi şi uă scólă de fete. Prin Rômnicu trece callea romană cea asternută cu pétră.

Caracallà, din giosu de Rômnicu, capitalea judeçiului Romanaţi, cu uă scólă publică primariă de băiaţi şi cu uă scólă de fete. In vecinetatea ei e Antina cu fórte multe ruine romane.

Tîrgu-Jâiului, lôngă Jâiulu de susu, capitalea judeciului; cu uă scólă publică primariă de băiaţi şi una de fete; oppidu famosu în istoria României.

www.dacoromanica.ro

Câllile principali alle României sunt:

Callea mediană care trece de la Russjava preste Tierna în Romănia, merge prin Severinu, Cerneţi, Craiova, trece preste Oltu la Slatina, merge prin Pitesci, se întórce pre lôngă Argeşiu spre Bucuresci, de aci merge la Urḑiciani, la Buḑeu, la Rômniculu-sărratu şi în fine la Foxiani.

Tóte celle-l-elte câlli communică cu acéstă calle principale a ţerrei.

Câllile laterali sunt:

Callea de la Cerneţi pre lôngă Dunăriă la Calafatu, şi de la Calafatu la Craiova.

Callea Jâiului, de la gura acestui rîu în susu, prin Craiova, Tîrgu-Jâiului, trece prin passulu Vulcanului în Trasilvania la Sargeţiu séu Haţiegu.

Callea Oltului, de la gura acestui rîu, şi a nume de la satulu Islasu, în susu côtră Rômnicŭ, pre la monasteriulu Coḑia, trese prin passulu Turnului roşiu în Trasilvania la Săbiniu.

Callea de la Slatina la Turnulu şi de la Turnulu la Roşii-de-Vede.

Callea de la Pitesci la Argeşiu, şi de aci la Câmpulungu, trece prin passulu Branului, în Trasìlvania.

Callea de la passulu Branului, la Tìrguvestei, şi de aci la Bucuresci.

Callea de la Giurgiu la Bucuresci, la Ploesci, pre vallea Praovei în susu la Câmpina, trece prin passulu Temişiului în Trasilvania la Braşiovu.

Callea de la Ploesci la Uălliani, trdce prin passulu Buḑeului în Trasilvania la Braviovu.

Callea de la Ploesci la Buḑeu şi de aci pre vallea Buḑeului în susu spre Trasilvania.

www.dacoromanica.ro

Callea de la Bucuresci la Olteniţiă.

Callea de la Bucuresci la Căllăraşi, de la Căllăraşi la Cetatea de Flote, şi de aci la Brăilla.

Callea de la Brăilla la Galaţi.

Callea de la Brăila la Rômniculu-săratu.

MOLDAVIA

Moldavia se mărginesce la appusu cu Trasilvania de care se desparte prin munţii Carpaţi; la méḑiă-nópte cu Bucovina; la resăritu cu Bassarabia, de care se desparte prin rîulu Prutu; la méḑiă ḑi cu Moesia (astă-ḑi Dobrogia), de care se pesparte pin fluviulu Dunărea, și cu România de care se desparte prin rîulu Seretu şi prin perrîulu Milcovu.

Aria Moldaviei se întinde preste 800 milliare geografice pătrate, séu preste 3,00,000 de fălci de pămîntu.

Rîurile celle mai însemnate alle Moldaviei sunt:

Prutulu, care începe din póllele Carpaţiloru, curge spre resăritu pînĕ la cotitura Rădăuţiloru, apoi se întórce spre méḑiă-ḑă, forméḑiă linia despărţitóriă între Moldavia şi Bassarabia, primesce de a drépta sa rîulu Gigia, şi se vérsă în Dunăriă din giosu de Gallaţi.

Seretulu, care începe assemine din póllele Carpaţiloru, curge spre méḑiă-ḑi prin miḑloculu Moldavieĭ, primesce de a drépta sa rîurile Suciava, Moldava, Rapida (séŭ Bistriţia) şi Tortosulŭ, de a stânga sa, Bărladulŭ, şi érăşĭ de a drépta Putna unită cu Milcovulŭ, apoĭ Buḑeulŭ din România, și se vérsă în Dunăriă din susŭ de Gallaţĭ.

www.dacoromanica.ro

Dunărea spallă numai uă mică parte a ţerrei de côtră médiă-ḑi de la gura Seretului pînŏ la gura Prutului.

Lacuri mai însemnate în Moldavia sunt dóue: laculu Brateşiului, la gura Prutului, şi laculu Dorochoiului prin care trece Gigia.

Ape minerale se află în Moldavia în mai multe locurĭ. Celle mai renumite sunt: Slăniculu în regiunea Tortosului, Borca în regiunea Rapidei, şi Strunga în regiunea Bacchului, nu departe de Tîrgulŭ formosu

Pre lôngă laturea de côtră appusŭ a Moldaviei se înalţiă munţii Carpaţi cari se desfacu în mai multe ràmuri ce se întindu spre resăritu şi apoi se plécă spre médiă-ḑi şi forméḑiă mai multe vâlli fórte romantice, prin cari curgu mulţime de rîuri ce se vérsă ĭn Seretŭ, în Suciava, în Moldavia, în Rapida, în Tortusu şi în Putna. Cellu mai mare munte e Pionulu între regiunea Rapideĭ şi a Tortosului

Pămîntulu Moldavieĭ coprinde fórte multe metale în sînulu seu: auru, argintu, aramă, ferrŭ, plumbŭ, mercuriu, cobaltu, arsenicu, înse minerale nu sunt în lucrare; mai înainte se cullegea auru din arena rîurilorn, acumu nu se maĭ face nici acésta.

Minerale sunt: cuarţiu, spatu, mică, marmură, marnă, cretă, pétră calcariă, sare petrósă în fórte mare cantitate, salnitru, alume séu pétră acră, sulfure séu pétră puciósă, cărbuni de pétră, céră de pămîntu, pecură şi altele; înse numaĭ sarinele (ocnele) se lucréḑiă şi fôntânile de pecură.

Pămîntulu Moldaviei e fórte fertile; munţii sunt accoperiţi cu totu genulu de arbori, şi afară de munţĭ sunt păduri fórte multe, înse de câţĭ-va anni în cóce au începutu tare a se rări; sunt grădine cu totu ge-

www.dacoromanica.ro

nulu de pomi: meri, peri, pruni, nuci, persici, gutôi, caissi, ḑiarḑiări, ceresĭ, vişini; câmpurile producu păpuşĭoiu cucuruḑiu (porumbu), grâne, secară, meiu, orḑiu, saracinu, linte, inu, cânepă, fasole, mazere, cartofi, tabacu (tutunu), şi totŭ genulu de legumi şi de erbe; viile producu vinu multu şi fórte bunu.

Animale domestice şi selbatice se nutrescu fórte multe în Moldavia: boi, bivolĭ, oui, capre, porci, cai, catîri, asini, urşi, lupi, vulpi, rîşĭ, porci selbatici, cerbi, căpriori, iepuri şi altele; dintre passeri sunt: vulturi, falconi, corbi, cióre, găine, gâsce, cocori, raţie, curcani, păuni, porumbi, grauri, sturḑi şi altele multe; insecte diverse, dintre cari sunt folositórie albinele şi vermii de metasse. În ape se află pesci: morunu, cigă, somnu, crapu, sciucă, linu, pâstrăvi, şi alte specie.

Locuitorii Moldaviei sunt Români carii facu maioritatea; apoi mai sunt Italiani, Francesi, Greci Arnăuţi, Bulgari, Armeni, Poloni, Rusşi, Germani, Unguri, Ţigani şi Judani; înse toţi acesti străini nu facu nici a treia parte dintre locuitorii Moldaviei, căci dintre 1,500,000, mai bine de unu millionu sunt Români, şi mai puçinu de uă giumetate de millionu sunt străini. Dintre acesti din urmă ceĭ meĭ numeroşi sunt Judanii şi Ţiganii.

Locuitorii Moldaviei sunt mai toţi crestini de ritulu oriental, şi stau suptu unu Metropolitu şi suptu trei Episcopĭ. Dintre straini mare parte sunt catolici, cari au unu Episcopu ce pórtă titlulŭ de Benderŭ; apoĭ sunt protestanţĭ şi reformaţi (calvini). Armenii şĭ au ritulu loru. Judanii sunt de legea luĭ Moise; Machomedaniloru nu le este ertatu a avé biserice (giamii) în ţérră.

www.dacoromanica.ro *

Cea mai mare parte dintre locuitorii pămînteni se occupă cu lucrarea pămîntului şi cu crescerea viteloru. Locuitorii oppideloru se occupă cu industria şi cu negoţiulu. Moldavia vinde bucate, vite, pei, lână, lemne, sare, şi cumpără pânnură, totu genulu de pândiături, instrumente de lucratu, şi vase de vitru, de porţelane, de metalle, sacharu, cafea, tutunu turcescu, lemôĭ, diverse jovaere şî alte article de lussu. Déră preţiulŭ articleloru ce vîndu Moldavii întrece cu multu preţiulu articleloru ce cumpără acestia de la străini.

Dintre celle 800 milliare geografice pătrate cari facu preste 3,000,000 de fălci de pămîntu, séu mai bine de 8,642,000,000 de stînşini Moldavi pătraţi, sunt numai la 1,000,000 de fălci de pămîntŭ lucrate, éră la 1,000,000 de fălci sunt păduri; şi la 1,000,000 fălci sunt coprinse de oppide, de sate, de lacuri, de rîuri, de călli şi de lacuri deşerte.

Dintre locurile lucrate sunt:

Arătura la 5,000,000 fálci, cari producu la 2,500,000 chille de bucate:

Fênaţie la 235,000 fălci, cari producu 3,000,000 carre de fênu.

Câmpia la 240,000 fălci pre care se nutrescu fórte multe vite.

Vii la 25,000 fălci, caci producu 5,000,000 urne de vinu.

În Moldavia se nutrescu:

Boi şi vaci aprópe la 454,000 de capete.

Oui şi capre aprópe la 682,000 de capete.

Cai aprópe la 50,000 de capete;

Porci aprópe la 500,000 de capete;

Sare se scóte din sarine pe annu la 30,000,000 de occa.

www.dacoromanica.ro

Esportaţiunea totoru lucrâriloru pre annu, se suie la . . . . 60,000,000 lei

Importaţiunea la . . . . 40,000,000 lei,

Şi remânu în ţérră la . . . . 20,000,000 lei

Industria ţerrei se mărginesce la artile celle neapperatu necessarie soçietâţii, fiindu că cea mai mare parte de article pentru commoditâţile vieţii se adducu fácute din ţérri străine.

Moldavia se împarte firesce în doue pârţi mari cari se întindu de le méḑiă-nópte spre méḑiă-ḑi, adică partea dintre Carpaţi şi Seretu, şi partea dintre Seretu şi Prutu. Partea dintre Carpaţi şi Seretu se suptîmparte: în regiunea Suciavei, în regiunea Moldavei, in regiunea Rapidei, în regiunea Tortosului, la care s'aru mai puté adauge şi regiûnea Putnei. Partea dintre Seretu şi Prutu se subîmparte: în regiunea de susu séu a Gigiei, şl în regiunea de josu séu a Bărladului.

În vechime tótă Moldavia se împărţià în ţérra de susŭ şi în ţérra de ţosu, cari se despărţia prin linia trassă de la originea Oitusului ce se vérsă în Tortosu, de a dreptulu prin Stefănesci lôngă Prutu.

Acumu se împarte în respectulu administrativu în 13 ţinuturi: 1) ţinutulu Suciavei, 2) allu Petrei. (numitu şi allu Némţului), 3) allu Romanului; 4) allu Baccôuluĭ; 5) allu Tecuciloru. 6) allu Putnei, 7) allu Gallaţiloru (numitu şi allu Covurluiului). 8) allu Bărladului (numitu şi allu Tutovei). 9) allu Fălciului (numitu şi allu Husşiului), 10) allu Vasluiului, 11) allu Jasşiloru, 12) allu Botoşaniloru, 13) allu Dorohoiului.

Fiă-care ţinutu se suptîmparte în mai multe cercuri séu ocóle cari facu împreună 68 cercuri. In fruntea

www.dacoromanica.ro

fiă cârui ţinutu este câte unu administratoriu, şi căte unu perceptoriu (casieru), şi în fruntea fiăcărui cercu câte unu sub administratoriu séu preveghĭătoriu; în fiă-care ţinutu e câte unu tribunariu séu judecătoriă compusă din unu preşedinte şi din doi assessori. Oppidele, şi au primăriele loru compuse din unu preşedinte şi mai mulţi membri. Satele şi au asemenea primariĭ loru.

Locurile celle mai însemnate alle Moldaviei sunt:

Jasşii (*Municipium Jassiorum*), lôngă rîulu Bacchluiului care se vérsă în Gigia, cu 80,000 locuitori, ultima capitale a Moldavieĭ *) unde a fostu scaunulu guvernului, metropolia ţerrei, reşedinţia consuliloru puteriloru străine, şi a unui episcopu catolicu care pórtă titlulu de Benderu. Intre edificiele celle mari şi între asşeḑiămintele publice merită însemnare: palaţiulu domnescu cu departamentele administraţiunii statului, catedralea metropoliei care e încă nedeplinită; mônasteriulu sânţiloru Treierarchi cu remăşiţele cuviósei Paraschive, edificatu de domnulu Basiliu Lupu, la anulu 1644; biserica sântului Nicolă cellu mare numită şi biserica domnéscă, edificată de Stefanu cellu mare la annulu 1474, în care se ungea domnii, şi mai multe alte biserici; Academia cu uă bibliotică şi cu unu cabinetu de fisică, cabinetulu de istoria naturale, scóla Basiliană, întemeiate de domnulu Basiliu Lupu, 7 scóle primarie de copii, unu institutu pentru crescerea feteloru, 5 alte scóle filiale de fete, uă scólă technică de machini şi intrumente agricole, unu institutu de maternitate cu uă ccólă de opstetrică, fundată de domnulu Gregoriu Ghica, 4 Ti-

*) La annulu 1565 Alesandru Luşpuşuiann strămută reşedinţa domnéscă de la Suciava la Jasşi, şi de atunci în cóce domnii ţerrei şeḑură pururea la Jasşi.

www.dacoromanica.ro

pografii, uă scólă arménă, 3 spitale, uă grădină publică, uă móră de vaporu în suburbiulu Pecurari. Impregiulu Jaşiloru suut mai multe mônăsterie: Scóla (séu socola) cu seminarulu Beniamin; Cetăţuea şi Galata, mônasteriulu principelui Arone, edificatu la annulu 1593. De la Socola preste valle e grădina fostului domnu M. Sturḑia fórte mare şi formósă.

Gallaţii, lôngă Dunăriă, cu 50,000 de locuitori, capitalea ţinutului Covurluiului, reşedinţia administraturei (pârcălbiei), a tribunariului civile şi a tribunariului comerciale, are uă scólă primariă, una reală, şi mai multe pensionate, uă tipografiă, uă casarmă militară, unu spital, uă carantină, şi unu portu commercial pre Dunăriă. Acesta e cellu d'ăntâiu oppidu commercial în tótă Moldavia, tóte productele naturali alle Moldaviei se espórtă pre la Gallaţi, şi cea mai mare parte din articlele străine se impórtă pre la Gallaţi. Pînă la 800 vase întră şi essu pre totu anulu din portulŭ Gallaţiloru. Prin Dunăriă Gallaţii communică de ua parte cu Austria şi Gérmaniă, de altă parte cu marea Négră, cu Bosphorulu şi cu marea mediterrană. De la Gallaţi spre resăsitu côtră gura Prutului e laculu Brateşiului cellu mai mare din tótă Moldavia, copiosu în pesci cu cari se face unu commerciu destulu de considerabile Spre appusu de la Gallaţi, lôngă Seretu, nu departe de gura lui, se vedu ruinele uneĭ cetăţĭ vechi (*Contra-Dinogetia* unde s'au aflatu fórte multe antice în annii trecuţi. Loculu acesta se numesce acumu Gergina. Prin ţinutulu acesta trece vallulu lui *Traianu* care se întinde prin Bassarabia spre Tighina, şi prin România spre Craiova.

Tecucii, lôngă rîulu Bârladulu (care mai giosu se

www.dacoromanica.ro

varsă în Seretu), cu 10,000 locuitori, capitalea ţinutului de assemine uumire; reşedinţia administraturei şi a tribunariului, are uă scólă publică primariă de copii şi una de fete, şi mai multe pensionate private.

Bărladulu, (*Paloda*), lôngă râulu Bârladu, cu 15,000 locuitori, capitalea ţinutului Tutovei, reşedinţa administraturei şi a tribunariului, are unu gimnasiu inferioru, 5 scóle primarie de băieţi şi una de fete, mai multe pensionate, private, unu spitalu şi mai multe fabrice de săpunu. Oppidulu acesta împreună cu ţinutulu seu avea în medievu uă administraţiune municipale şi se numià republica Bârladului.

Hussi, spre Prutu, cu 8000 locuitori, capitalea ţinutului Fălciului, reşedinţia unui episcopu, a administraturei şi a tribunariului, are uă scólă publică primarie de băiaţi, una de fete şi unu seminariu de clerici.

Vasluiului lôngă rîulu Bârladu, cu 5000 locuitori; capitalea ţinutului da asemine nume, reşedinţa administraturei şi atribunariului, are uă scólă publică primariă de băiaţi şi alta de fete, uă biserică închinată sântului Joanne Băptizătorului, edificată la annulu 1475 de Stefanu cellu mare. Se vedu şi ruinele palaţiului acestui domnu. Din susu de oppidu e vallea Racovei unde Stefanu cellu mare cu 40,000 Moldavi, 2000 Poloni şi 5000 Secui bătú pe Soliman paşşia care avea 120,000 Turci, în 17 Januariu 1475, aşa de tare, încătu-i uccisse 4 passi şi-'i luâ preste 100 stéguri, puçini Turci scăpară cu fuga preste Dunăriă.

Bacôulu, lŏngă Rapida séu Bistriţia, nu de parte de confluenţa ei cu Seretulu. cu 12,000 locuitori; capitalea ţinutului, reşedinţia administraturei şi a tribunariului, are 2 scóle publice primarie de băiaţi şi alta

www.dacoromanica.ro

de fete şi mai multe pensionate. — Sarinele (Ocna) lôngă rîulu Tortosu, cu minere de sare însemnate, din care se scptu pre totu anunlu câte 30,000.000 de occa, şi se trămitu în tótă ţérra, înse mare parte se espórtă afară din ţérră; are uă casarmă şi uă prinsóre publică (castellu).

Romanulu. lôngă rîpa stângă a Moldavei aprópe de loculu unde acésta se unesce cu Seretulu, cu 10,000 locuitori; capitalea ţinutului, reşedinţa administraturei şi a tribunariului, scaunulu episcopului de Romanu, fundatu de Alesandru cellu bunu pre la anunlu 1402, are unu seminariu de clerici, 2 scóle publice primarie de băiaţi, una de fete, uă şcólă armenă şi mai multe pensionate private şi unu spital. De la Romanu preste Seretu se vedu ruinele unei cetâţi vechie, numite sântu Demetriu, întărită de Stefanu cellu mare. Din susu de Romanu, distanţiă de uă postă, la satulu Mirteşti, este podu âmblătoriu preste Seretu. Puçinu de asupra acestuia se află satulu Scheia, faimosu pentru bătălia de la annulu 1486 între Stefanu cellu mare şi Croiotu rebellulu, care venisse din Trasilvania cu adjutoriu ungurescu, spre a destrona pre Stefanu, înse plăti cu viéţia temeritatea sa . — Pre Moldava în susu, este satulu Vallea albă, unde se făcu bătaia cea însemnată între Stefanu cellu mare şi Machomede II, la annulŭ 1476, după care apoi loculu se numi Resboiani.

Fălticianii, cu 8000 locuitori, capitalea ţinutului Suciavei, ruşedinţa administraturei şi a tribunariului, are uă scólă publică de băiaţi şi alta de fete, şi mai multe pensionate private. Aci se face pre totu annulu la 20 Juliu unu mercatu care ţine 15 ḑille, şi e cellu mai căutatu din tótă Moldavia, la care vinu neguţiători din tóte ţerri-

www.dacoromanica.ro

le circunvecine, şi facu unu negoţiu fórte însemnatu. De la Fălticiani spre răsăritu lôngă rîulu Moldova e Baia, oppidu fórte vechiu şi renumitu în istoriă, înse acumu e numai ruine pre care s'a întemeiatu unu satu. Aci se cullegea auru din arena Moldavei, şi se bătea monedă. Aci bătù Stefanu cellu mare pre Unguri la annulu 1466, plăgi pre regele Mathia Corvinu, şi-lu constrînse a şi scăpa viéţia cu fuga.

Botoşianii, cu 20,000 locuitori, capitalea ţinutului Botoşianiloru, reşedinţia administraturei şi a tribunariului, cu unu gimnasiu inferioru, 2 scóle primarie de băiaţi şi una dĕ fete, şi cu unu spitale.

Dorochoiulu, lôngă lacului ce pórtă numele oppidului, cu 6000 locuitori, capitalea ţinututui de asssemine nume, reşedinţa adminiatraturei şi a tribunariului, cu uă scólă publică primariă de băiaţi şi alta de fete.

Căllile principale alle Moldavei sunt:

1) Callea Seretului, începe la Cornulu Luncei, trece prin Fălticeni, merge pre lôngă rìpa stîngă a Moldaviei de a dreptulu la Romanu; trece peste podulu Moldavei, merge pre lôngă rîpa dréptă a Seretului, trece preste podulu Rapidei, la Baccôu, apoi la Agiudu, trece preste podulu Tortosului, şi merge dreptu la Foxiani.

2) Callea mediană, începe la Michailiani merge pre lôngă rîpa stângă a Seretului la Bucecea, trece la Botoşani, merge de a dreptulu la Jasşi prin midiloculu ţinutului dintre Seretu şi Prutu; de la Jasşi trece déllurile spre Tìrgulu Vàsluiului, merge pre lôngă rîulu Bărladului prin oppidulu Bărladu, apoi prin Tecuci şi de aci merge parallelu cu Seretulu pîno la Gallaţi.

Câllile laterali sunt:

a) Callea de la Romanu la Pétra

www.dacoromanica.ro

b) Callea Rapidei de la Baccôu la Petra şi de aci în susu la Dorna, cu ramulu pre lôngă Bistriţióră la passulu Tulghişiu.

c) Callea de la Baccôu la Sarine (Ocna).

d) Callea Tortosului de la Agiudu la Sarine apoi în susu la passulu Dimeşiu, cu ramulu, séu de la Onesci la passulu Oitusului.

e) Callea Prutului, de la Mamoriţia la Herţia, la Dărăbani, la Săviani, la Botoşani.

f) Callea de la Michaliani la Dorochoiu,

g) Callea de la Romanu la Iassi care trece Seretulu la Mirtesci; merge prin Tîrgulu Formosu şi Podulu Elóiei la Jassi, şi de aci la Sculliani.

h) Callea de la Tîrgulu Vasluiului la Hussi.

i) Callea de la Bârladu la Fălciu.

k) Callea de la Tecuci la Foxiani, trece Seretulu la Turcesci.

Basarabia cea restituită Moldaviei.

Partea Basarabiei cea restituită Moldaviei la annulu 1856, dupe tractatulu de la Parisu din 18 (30) Martiu, începe de la versătura Gigiei în Prutu, din susu de cotulu Morei, şi se mărginesce prin linia trasă pîno la satulu Sărăţica, de acollo prin linia trassă pîno la satulu Congasu lôngă rîulu Ialpugului pîno aprópe de versătura acestuia în laculu Ialpugu din susu de satulu Tabacu; éră de aci prin linia trassă spre resăritu pîno la satulu Spasca, prin callea ce duce la cetatea Albă pîno aprópe de Sararaiu, prin linia trasă côtră resăritu pîno la capulu de susu allu lacului Săratu, şi în fine prin linia trassă de côtră partea resăritană a acestui lacu în distanţiă de 1000 stînşini de la dînsulu, dreptu côtră médiă-di pîno la marea

www.dacoromanica.ro

Négră Aria territoriului acestuia între Prutu, Dunăriă şi marea négră se înltinde preste 160 miliarie geografice pătrate, numeră la 230,000 locuitori, şi se împarte în 2 ţiuuturi: 1) ţinutulu Cagulului, 2) allu Smeillului, afară de Bolgradu.

Locurile principali suntŭ:

Leova, lôngă Prutu, cu uă trecêtoriă din ţinutulu Fâlciului în Basarabia.

Formósa séŭ Cagulu, din giosu de Leova, nu departe de Prutu, lôngă rîulu Cagulu, cu trecĕtoriă la Uancea:

Bolgradulu, lôngă rîulu Ialpugului, cu uă catedrale mare şi formósă, edificată de Bulgari.

Renii la gura Prutului lôngă Dunăriă, care mai înainte se numià Timarova.

Smerillulu séu Smeillulu, lôngă braţiulu merinopţial allu Dunării, cetate faimósă în istoria Moldaviei unde s'au făcutu multe bătâlie cu Turcii; la annulu 1806 s'a luatu de generariulu russescu Mendor, şi după încheiarea păcii de la Bucuresci a remasu în mânile Russiloru; éră la annulu 1856 s'a restĭtuitŭ Moldaviei, înse Russii înaintre de a uă lăssa, au derîmatu murii fortăréţiei. Acumŭ numeră la 12,000 locuitori şi face unu comerciu însemnatu.— De la dînsa preste Dunăriă lôngă braciulu meridional este Tulcia şi mai în susu de acésta este Isaccia, unde a făcutu Dariu podulu preste Dunăriă la annulu 513 înainte de Christu, căndu a purcesu cu óste asupra Scuţiloru.

Chilia séu Achillia. lôngă braçiulu merinopţial allu Dunării, fortăreţiă renumită şi fórte vechiă. Pre la annulu 1400 se întări de nou cu muri de côtră Juga domnulu Moldaviei, înse după ce Mircea domnulu României prinse pre Juga, Chillia căḑu în mânile

www.dacoromanica.ro

acestuia, déra după mórtea lui Mircea, ea veni érăşi în possessiunea domniloru Moldaviei. Vladu V. domnulu Românieiuă luâ a dóua óră de la dînşii. Déră Stefanu celllu mare se supperâ într'atâta pentru perderea acestei cetăţi. în câtu se uni cu Machomede II în contra lui Vladu la annulu 1494, şi uă bătură împreună, Machomede de pre Dunăriă, şi Stefanu de pre uscatu; Stefanu uă luâ în fine, apoi uă întări cu muri noui, şi puse într'însa pîrcălabu pre Iaia. La annulu 1484, Baiazetu împresurâ Chillia, pîrcălabii Juancu şi Massimu uă apperară cu valenţiă şi causară Turciloru măre versare de sânge, déră în fine Turcii uă luară în 14 Juliu. La annulu 1538, Petru Rareşiu arse Chillia şi uccisse pre toţi Turcii dintr'însa. Din acéstă causă Solimanu se înfuriâ aşia de tare asupra lui Petru, încâtu plecâ în contra lui cu 120,000 de Turci, şi după ce-lu allungă din scaunu, restaurâ Chillia şi i adausse regiunea de prin pregiuru. pre care mai în urmă uă uni cu regiunea cetâţii Albe, şi coprinse totu ţiuutulu de lôngă Dunăriă de la Prutu pînŏ la Dunastru, care se numi Bugiacu. In Bătâliele cu Ruşii, Chillia avu acea-aşi sórte ca şi Smerillulu şi cetatea Albă pîno cându la annulu 1812, veniră tóte în possessiunea Russiloru. Murii ei şi ai Smerillului se raseră, înse după acea a se fortificară de nouŭ. Astăḑi Chillia e unu oppidu commercial cu 12,000 locuitori.

Insulele dintre gurile Dunării se consideră de pămîntu neutral. Insula cea mare se numià în vechime *Peuce*.

De la Vadulu lui Isacu se întinde pre la capetele

www.dacoromanica.ro

lacuriloru unu vallu de pămîntu, pîno côtră cetatea Albă; assémine dela Leova pîno la Tihgina. Locuitorii le numescu Vallurile lui Traiauu.

În vechime se aflà trei cetâţi în direcţiunea de la Vadulu lui Isacu spre Thigina, cari se numià *Pirobaridava*, *Tamasidava* şi *Zargidava*. Din susu de gura Dunării, spre cetatea Albă, era *Arpia*. De la *Piro-Baridava* se pare că se trage numele de *Basarabia*.

BASSARABIA.

Bassarabia se mărginesce la appusu cu Bucovina şi cu Moldavia, la méḑiă-nópte şi la resăritu cu Podolia de care se desparte prin fluviulu Dunastru, la méḑiă-ḑi cu marea-négră şi cu Dunăria prin care se desparte de Moesia (Dobrogia).

Aria Bassarabiei se întinde preste 860 milliarie geografice pătrate, séu preste 3,310,000 fălci de pămîntu.

Rîurile celle mai intemnate alle Bassarabiei suut:

Dunastrulu (în vechime *Tyras*) care începe din póllele despre méḑiă-nópte alle Carpaţiloru în Galliţia, curge spre resăritu pîno la cotulu Callosu, apoi se întórce spre méḑiă-ḑi, forméḑiă mulţime de ziczace, primesce de a drépta sa rîulu Reutulu, şi mai pre urmă se versă în marea négră, după ce a formatu la gura sa unu lacu fórte mare.

Prutulu, (în vechime *Pyretus*), care începe din póllele Carpaţiloru, curge spre resăritu pîno la cotitura Lipcaniloru, apoi se întórce spre méḑiă-ḑi, şi se versă în Dunăriă între Reni şi Gallaţi.

www.dacoromanica.ro

Dunăria (în vechime *Istru*), care curge spre resăritu, se împarte în trei braçie mari, şi se vérsă în marea négră. Braçiulu de miḑilocu se numesce Sulina, cellŭ despre méḑă-ḑi, St-Georgiu éră cellu de côtră méḑiă-nópte spre Bassarabia se numesce Chilia.

Bassarabia are mai multe lacuri însemnate, la Dunăriă şi la marea négră. La Dunăriă sunt: laculu Cagului, laculu Ialpugului, laculu Caltapugului şi laculu Chitaiului; la marea négră suntu: laculu Sassicului, laculu Alıbegului, împărţitu în trei, cari se despartu de marea négră numai prin uă limbă ângustă de pămîntu, laculu Dunastrului la gura acestui fluviu, cu uă insulă mică la versătura sa în marea négră.

În fiă-care dintre aceste lacuri se vérsă unulu séu mai multe rîuri cari pórtă totu acelle numiri; cellu mai însemnatu este rîulu Conducu care se vérsă în laculu Sassicului.

Din munţii Carpaţiloru se îndinde unu ramu mare între Prutu şi Dunastru, parallelu cu acestu din urmă pîno la cotulu Callosu, apoi se întórce spre méḑiă-ḑı şi se desface în trei culmi: culmea Dunastrului, culmea Prutului şi culmea de miḑilocu. Acésta e cea mai mare şi se întinde pînŏ la laculu Sassicului. Perrîele ce curgu din aceste dealluri spre Dunastru, Prutu, Dunăriă şi marea négră, sunt mai tóte scurte şi în timpu de vară seci, ţérra din întru prin urmare este lipsită de apă. Păḑuri sunt puçine: înse păsciuni sunt întinse.

Pămîntulu în genere e fertile, face grâne bune; partea de côtra Dunăriă şi marea négră produce şi vinu. Animali domestice şi selbatice se nutrescu fórte multe în Bassarabia: turme de oui, de boi şi de cai, din

www.dacoromanica.ro

cari se vinde unu numeru mare pe totu annulu în Austria pentru miliția ușóră.

Locuitorii Bassarabiei sunt Români. Déră afară de acestia mai sunt Russi, Bulgari și Judani. Toți împreună facu aprópe la 1,000,000 de suflete, dintre cari mai bine de giumetate sunt Români.

Românii, Russii și Bulgarii sunt creștini de ritulu reseriténu. Judanii urmédiă învețiătura lui Moise.

Bassarabia a fostu înainte de annulu 1812, uă parte a Moldaveĭ, la annulu acesta, în urma unui tractâtu încheĭatu la Bucuresci între Russia și Turcia, a trecutu la Russia, éră la annulu 1856, în urma tractatului de la Parisu (30 Martiu), partea de lôngă Dunăria inferióră precumu și uă fașiă de a stânga Prutuluĭ, începêndu de la cotulu Morei pînô la lacului Jalpugului, s'a restituitu Moldaviei.

Bassarabia întrégă se împarte firesce în trei părți principali 1) Trapezulu de susu care se întinde între Bucovina și Prutu pîno la loculu unde rîurile acestea se întorcu spre médiă-di; 2) în regiunea Reutuluĭ, și 3) în regiunea Conducului.

In vechime tótă țérra se împărțià, ca și Moldavia, în țérra de susu și în țérra de josu, cari se despărția prin linia trassă de la Lipcani la Callosu, adecă țérra de susu coprindea numaĭ Trapezulu, și se numia atunci ținutulu Hotinului, tótă cea-l-altă parte se dicea în genere țérră de josu, și numai partea de pre lôngă lacuri, se numià Bassarabia, éră mai pre urmă Bugiacu.

Acumu partea Bassarabiei care stâ suptu guvernulu russescu, se împarte în 7 ținuturi séu districte: 1) allu Hotinului 2) allu Sorocei. 3) allu Bâlțiloru, 4)

www.dacoromanica.ro

allu Orcheiloru, 5) allu Chişineului, 6) allu Tighinei, 7) allu cetăţei Albe.

Locurile principali sunt:

Hotinulu séu Gotinulu séu Goţinulu, lôngă Dunastru, cu 20,000 locuitori, cetate fortificată; renumită în istoria Moldaviei pentru multele bătâlii ca s'au întêmplatu aci între Moldavi, Poloni, Casaci, Tatari, Rusşi şi Turci. De la Hotinu preste Dunastru era în vechime *Cleptidava*, cetate dacică, de la care pôte că şi a luatu însuşi Hotinulu numele seu, fiindu că *cleptes* însemnéḑiă grecesce furu séu hoţu. (Într'uă mică distanţiă spre méḑiă-nópte, în Podolia, e Cameniţià, famósă în totu meḑievulu pentru multele bătâlie între Poloni, Moldavi şi Turci). Cându erà suptu Domnia Moldaviei, Hotinulu avea unu pîrcălabu (*pyrgolabus*) séu castellanu cu putere fórte întinsă, astăḑi are unu administratoriu civile şi unu commandante militariu.

Soroca, lôngă Dunastru, cu 13,000 locuitori, cetate vechiă în Moldavia, şi famósă în istoriă, este şi acumu bine întărită; în vechime avea doi commandanţi, acumu e reşedinţia administratoriului.

Bâlţile, lôngă Reutu, în miḑloculu ţerrei, cu 12,000 locuitori, reşedinţia administratoriului; aci se face unu mercatu fórte însemnatu de vite în luna lui Augustu.

Orchei, lôngă rîulu Reutu, cu 10,000 locuitori, oppidu vechiu, cu ruine şi mai vechie în vecinetatea sa, reşedinţia administratoriului ţinutului. Loculu e renumitu pentru calcea cea multă şi bună care se transpórtă şi în alte ţerri.

Chişineulu, lôngă apa Bîcului, cu 45,000 locuitori, capitalea Bassarabiei, reşedinţia guvernatoriului şi a archiepiscopului de ritulu oriental, are unu gim-

www.dacoromanica.ro

nasiu, unu seminariu, uă scólă primariă, şi numeră multe case formóse.

Tighina séu Benderulu, lôngă Dunastru, (în vechime *Ophiusa* adecă cetatea Şérpelui), fortăréţiă însemnată in istoria Moldaviei, care apperâ ţérra acésta de încursele Tatariloru; începîndu de la venirea loru la annulu 1240 în cursu de 360 anni. La annulu 1400 se întări cú muri noui de Juga domnulu Moldaviei, şi restete cu successu inimiciloru, fiindŭ purrurea apperată de doi pîrcălabi ce ce punea de côtră domnu, pînă la annulu 1593 cându se dede Turciloru de Arone tiranulu, împreună cu 12 sate din pregiuru, din care Turcii formară regiunea Tighinei şi puseră unu sangeacu în fortăreţiă. De atunci încóce Tighina începu a se numi Benderu de côtră Turci şi apoi şi de côtră Europeani. La annulŭ 1709, Carlu XII regele Suedei, după ce perdu bătălia de la Pultâva în contra lui Petru imperatoriulu Russiei, fugi la Tighina, şi de acollo întĕrrîtâ pre Turci în contra Russilloru, ellu accusâ pe Michael Racoviţiă domnulu Moldaviei că ţine cu Russia, în urma căreia seraschieriulu de la Durostoru venindu la Jassi, prinse pre Michael Racovitiă şi lu dusse la Tighina. Începîndu resbellulu în contra Russiloru, Petru veni în Moldavia şi fu bătutŭ de Turci lôngă Prutu la annulu 1711, veḑiriulu încheiâ pace cu Russii; Carlu XII mĕniatu pre Russî, cercâ din Tighina tóte meḑiele se împedice ratificarea pâcei de côtră Sultanulu, şi după ce pacea se întări de acesta, ellu mai remase încă doi annii de ḑille în Tighina, pîno la 31 Januariu 1713, cându fu prinsu de turci şi dussu la Adrianopoli. În 26 Septembre 1770, generariulu russescu Pa-

www.dacoromanica.ro

ninu luâ Tighina, înse după ce se încheiâ tractâtulu de pace la Cainargi în 21 Juliu 1774, Russii uă redederă Turciloru. La annulu 1788, generariulu Potemkin bătù Tighina în cursu de 8 luni de ḑille, și uă luâ în 15 Nouembre, éra în 29 Decembre încheiându-se pacea la Jassi, Russii uă restituiră Turciloru. Atunci se întinseră possessiunile russesci pănă la Dunastru. Pre la începutulu lui Nouembre 1806, generariuln russescu Michelson coprinse Tighina, și la annulu 1812 Maiu în 28, se încheiâ pace la Bucuresci cu condițiunea, ca de aci înainte Prutulu se fiă mârginea possessiuniloru russesci. De atunci încóce Tighina e suptu potestatea Russiloru. Ea numeră acumu la 10,000 locuitori, și este încă una dintre celle mai bune fortărețe din părțile acestea. De la Tighina e uă trecĕtoriă preste Dunastru la Tyraspoli, cetate edificată de Russi, în loculu unde fuse *Niconium* în vechime.

Cetatea-Albă, (polonesce *Bielograd*, turcesce *Akkerman*, în vechime *Hermonax*, în meḑievu se numià grecesce *Moncastron)* lôngă laculu Dunastrului, fortăréțiă însemnată în istoria Moldaviei. Pre la annulu 1400, se întări de nou cu muri de côtră Juga domnulu Moldaviei, înse după ce Mircea domnulu României prinse pre Juga, cetatea Albă căḑú în mânile acestuia; déră după mórtea lui Mircea ea veni érăși în potestatea Moldaviloru. Vladu V Domnulu României uă luâ à doua óră de la dînșii; înse Stefanu cellu mare uă recuperâ, la annulu 1461 uă întări cu muri noui, și puse într'însa pîrcălabu pre Bunta. La annulu 1476, Turcii attăcară cetatea Albă, Moldavii uă apperară cu valențiă, înse mai pre urmă fură nevoiți a capitulà; Turcii demoliră întăriturile. Stefanu

*

www.dacoromanica.ro

uă coprinse de nóu şi tăiâ cu sabia pre toţi Turcii dintr'însa, apoi dresse fortificaţiunile şi puse pîrcălabu pre German. Déră Baiazetu uă împressurâ la annulu 1484, şi uă luâ în 5 Augustu. Stefanu căpetându adjutoriu de la Casimiru regele Polonei attăcâ pre Turci, dérâ nu fu în stare de a i scóte din cetate. La annulu 1540, Solimanu cellu mare dechiărâ cetatea Albă de fortăréţiă turcérsă în care puse unu sangiacu, şi adausse regiunea de prin pregiuru (*raia*). Pre la annulu 1574, unu corpu de 3600 Moldavi bătură pre Turc'i cari eşisseră din cetatea Albă ca se mérgă în adjutoriulu Tătariloru cari cădea suptu sabia lui Jonascu domnului Moldaviei. La annulu 1773, generariulu russescu Paninu împressurâ cetatea Albă şi uă luâ de la Turci în 30 Septembrie, déră după pacea de la Cainargi, Russii uă redederă Turciloru. La annulu 1789, Russii coprinseră de nou cetatea, însă dupa pacea de la Jasi uă deşertară, déră la annulu 1806, uă coprinseră pentru totu dé-una, şi după pacea de la Bucuresci la annulu 1862, remaseră în possessiunea ei. Acumu cetatea Albă numeră la 25,000 locutori şi face unu mare commerciu pre marea négră

Câllile principali alle Bassarabiei întregi sunt:

1) Callea mediană care începe la Hotinu, trece la Lipcani, merge prin Medinţi, Bâlţi, Orchei, Chişineu, Tighina, Căuşiani, cetatea Albă.

2) Callea de la Sculleani prin Făllesci şi Bâlţi, la Soroca, cu trecĕtóriă la Cerinouca.

3) Callea de la Sculleani prin Tuţiora la Chişineu, şi de aci la Crăuleani cu trecĕtóriă la Dubassari.

www.dacoromanica.ro

4) Callea de la Leova prin Gura-galbină la Chişineu.

5) Callea de la Vadulu lui Isacu pre lôngă capulu lacuriloru, la cetatea Albă cu trecĕtóriă la Ovidiopoli. În acéstă calle din urmă dau câllile laterali de la Reni, de la Smeriullu şi de la Chillia.

6) Callea de la Leova pre lôngă Prutu la Formósa şi apoi la Reni.

Câlli laterali, afară de acestea, mai sunt:

a) Callea de la Hotinu la Marmoriţia, care apoi trece Prutulu, şi se unesce cu cea de la Herţia din Moldavia.

b) Callea de la Lipcani la Otacu, cu trecâtóriă preste Dunastru la Movillâu.

c) Callea de la Otacu la Soroca.

BUCOVINA.

Bucovina se mărginesce la appusu cu Trasilvania şi cu Marmorosulu, de cari se deaprate prin Carpaţi; la méḑiă-nópte cu Galliţia de care se desparte prin ramulu Carpaţiloru ce se întinde de la verticele Corbului spre resăritu de a dreptulu la Dunastru, apoi prin fluviulu Dunastru, pîno la gura perrîului Onutului; la resăritu cu Bassarabia şi Moldavia pîno la Suciava; la méḑiă-ḑi cu Moldavia, de la Suciava pîno la muntele Roşiu.

Aria Bucovinei între marginile ei celle vechie, se întinde preste 250 milliarie geografice pătrate séu preste 965,000 fâlci de pămêntu *).

*) Inse acumu se întinde numai preste 163 milliare pătrate, că-ci partea de cătră méḑiă nópte spre appusu se numeră la Galliţia.

www.dacoromanica.ro

Rîurile celle mai însemnate alle Bucovinei sunt: Dunastru, (în vechime *Tyra*, acumu şi *Nistru*), care începe din póllele despre médiă-nópte alle Carpaţiloru în Galliţia, spală Bucovina într'uă mică distanţiă, curge spre resăritu pîno la cotulu Callosu, apoi se întórce spre médiă-ḑi, şi se vérsă în marea négră, după ce a formatu la gura sa unu lacu fórte mare.

Prutulu care curge din póllele Carpaţiloru împreună cu fiiulu seu Ceremuşiulu, care mărginesce Bucovina de astă-ḑi.

Seretulu, Sucida (Suciava), Monda (Moldava) şi Rapida (Bistriţia) cari curgu tóte în ţinutulu Bucovinei din póllele Carpaţiloru şi apoi percurgu Moldavia.

Bucovina are fórte multe lacuri în regiunea Prutului în partea despre médiă-nópte a acestui rîu.

Pámîntulu Bucovinei este mai totu muntósu. Carpaţii se întindu în diverse ramurĭ între regiunile rîuriloru şi uă prefacu într'uă ţérră fórte romantică.

Celle mai însemnate înălţimĭ alle Carpaţiloru sunt: Şessulu, Petruţia, Ruculu, Petrosulu, Verticele Cerbului şi Cioranulu. Ramulu cellu maĭ însemnatu e acella care purcede de la verticele Şessului şi desparte regiunea Prutului de a Seretului.

Mai puçinu înaltu e ramulu Prutului, care purcede de la verticele Cerbului şi desparte regiunea Dunastrului de a Prutului formându cu modulu acesta margina cea naturale a ţerrei nóstre.

Munţii sunt acoperiţi de păduri întinse şi producu fórte buni cerĭ, bucate încă se facu destulle în Bucovina: cultura cailoru, a viteloru si albineloru e fórte înflotitóriă. Pămîntulu coprinde în sine sare, ferru, aramă, plumbu, şi grâunţie de auru şi de argintu.

www.dacoromanica.ro

Locuitorii Bucovinei sunt Români cea mai mare parte, apoi Ruscniaci, Germani, Armeni, Unguri şi Judani. Toţi împreună facu la 500,000 de suflete, dintre acestia mai bine de giumetate sunt Români.

Românii şi Rusniacii sunt crestini de ritulu resăritanu; Germanii şi Ungurii sunt catolici; Armenii şi au ritulu loru; Judanii urmédiă invetiătura lui Moise.

Bucovina a fostu mai înainte uă parte a Moldaviei, la annulu 1777 a trecutu la Austria, şi la annulu 1849 s'a înălţiatu la demnitatea de ducatu, şi se guvernă de unu Preşedinte care şi are reşedinţa sa la Cernăuţi.

Bucovina propriă se împarte în 6 cercuri.

Locurile principali sunt;

Cernăuţii, lôngă Prutu, cu 12,000 locuitori, capitalea Bucovinei, reşedinţia guvernămîntului şi a tribunariului presidiale, şi a unui episcopu românescu de ritulu resăritanu, care şedea mai înainte la Rădăuţi, şi după unirea Bucovinei cu Austria se strămutâ la Cernăuţi; are unu seminariu teologicu şi unu gimnasiu, şi face unu commerciu însemnatu.

Seretulu, lôngă rîulu Seretului la marginea Moldaviei, cu 5,000 locuitori, oppidu vechiu, reşedinţia principelui Lascu şi metropolia Moldaviei pre la annulu 1370: acumu e scaunulu unui judeçiu de cercu.

Rădăuţii, nu departe de rîulu Suciava, oppidu vechiu, cu 6000 locuitori, cu uă episcopiă fundată de Alessandru cellu bunu, pre la annulu 1402, care după unirea Bucovinei cu Austria, s'a strămutatu la Cernăuţi; acumu e reşedinţia administraturei şi a tribunariului cercului Rădăuţiloru,

Suciava, lôngă rîulu Suciava, aprópe de marginea

www.dacoromanica.ro

Moldaviei, cu 6000 locuitori, cetate vechiă, fundată încă de Daci (*Sucidava*), înflori pe timpulu Romaniloru; de la Alessandrn cellu bunu pîno la Alessandru Lepusnianu a fostu metropolia Moldaviei, şi una dintre cetâţile celle mai însemnate în pârţile Daciei resăritane; avea atunci preste 40 de biserici, şi la 16,000 case, erà întărită cu muri şi cu fossate. Împrejiurulu ei se vĕdu şi acumu ruine vechie, între cari se cunnoscu alle palatului principiloru Moldavi. Între celle ce mai stau, merită însemnare: biserica sântului Joanne cellu nou, fundată de Alessandru cellu bunu cu remăşiţele sântului. Acumu Suciava e reşedinţia administraturei şi a tribunariului ţinutului.

Câmpu-lungu, oppidu micu lôngă Mondava, reşedinţia administraturei şi a tribunariului ţinutului.

Visniţia, oppidu micu lôngă Ceremuşiu, reşedinţia administraturei şi a tribunariului.

Afară de aceste oppide în Bucovina propriă, mai sunt dincollo de Ceremuşiu, în asià numita Pocuţia care a fostu lungu timpu locu de dispută întru principii Moldavei şi regii Poloniei, următóriele:

Cutea, lôngă Ceremuşiu, de la Visniţia preste apă, reşedinţia administraturei şi a tribunariului.

Senatinulu, lôngă Prutu, scaunulu unui judeçiu cercularíu.

Colomeia, lôngă Prutŭ, cu 6000 locuitori, reşedinţia administraturei şi a tribunariului.

Delatinulu, lôngă Prutu, scaunulu unui judeçiu cercularíu.

Orodenca, nu departe de cotulu estremŭ allu Dunastrului, suptu deallulu Prutului, reşedinţia administraturei şi a tribunariului ţinutului.

www.dacoromanica.ro

Oppertinulu, spre resăritu de la Orodenca, suptu deallulu Prutului, Scaunulu unui judeçiu cercularïu.

Tóte acestea se află în Pocuţia, şi facu acumu parte a Galliţiei.

Câllile principali alle Bucovinei sunt:

1) Callea mărginariă, care trece de la Bisterţia Trasilvanieĭ preste munţiĭ Carpaţĭ în vallea cea romantică a Dorneĭ ce se vérsă în Rapida, la vatra Dorneĭ, trece preste deallulu Teodorescu în vallea Mondavei, merge prin Câmpu-lungu la Gura Umora, la capulu Codrului, se unesce cu callea Moldaviei ce vine de la cornulu Luncei, trece la Suciava de aci la Seretu, şi în fine la Cernăuţi, unde se unesce cu callea Prutuluĭ ce vine de la Marmoriţia.

2) Callea Prutului, care merge de la Cernăuţi pre Prutu în susu prin Senatinu, Colomeia, Delatinu. Jabloniţia, şi trece preste Carpaţi în vallea Crişiului.

3) Callea mediană merge de la Gura Umora de a dreptulu spre mé̦diă-nópte prin mi̦dloculu Bucovinei, şi se unesce cu callea Prutului din susú de Cernăuţi.

Câlli laterali sunt: Callea de la Luciani la D̦iavescicu preste Dunastru; callea de la Senatinu la Oppertinu care trece preste deallulu Prutului şi duce la Lembergu în Galliţia.

Callea cea mică care duce de la Vatra Dornei pre Rapida în susu, şi trece preste Carpaţi în Marmorosu, pre care a venitu Bogdanu ducele Româniloru din Marmorosu la annulu 1360.

---

www.dacoromanica.ro

TRASILVANIA.

Trasilvania se mărginesce la resăritu cu Moldavia de care se desparte prin Carpaţi, la méḑiă-ḑi cu România, se care de desparte assemine prin Carpaţi, la appusu cu Temişiana şi cu Crişiana de care se desparte prin mai multe braçie de munţĭ; la méḑiă-nópte cu Crişiana şi cu Marmorosulu, de cari se desparte assemine prin mai multe braçie alle munţiloru Carpaţi, pîno la confiniulu triplu de suptu care curge Rapida în Molvavia, Sameşiulu îu Trasilvania, şi Tissa în Marmorosu.

Aria Trasilvaniei se întinde preste 1100 milliarie geografice pătrate, séu preste 4,446,000 fàlci de pămîntu, mai totu muntosu cu fórte puçine şessuri.

Rîurile celle mai însemnate alle Tràsilvanei sunt: Mureşiulu care începe suptu póllele Carpaţiloru ce despartu Trasilvania de Moldavia, curge spre méḑiă-nópte şi apoi se îndreptéḑiă spre appusu cu applecare spre méḑiă-ḑi, şi taiă ţérra în diagonale pîno ce petrunde printre munţii ce uă despartu de Temişiana, apoi îndreptându-se spre appusu se vérsă în Tissa, în façia Segedinului.

Oltulu séu Aluta, care începe assémine de suptu póllele Carpaţiloru ce despartú Trasilvanîa de Moldavia, nu departe de la originea Mureşiului, curge spre méḑiă-ḑi, apoi face unu cotu şi se întórce spre méḑiă nópte, şi după ce forméḑiă altu cotu contràriu, plécă spre appusu, se întórce spre méḑiă-ḑi şi petrunde printre carpaţii ce despartu Trasilvania de România, si la Turnu se vérsă în Dunăria.

www.dacoromanica.ro

Sameşiulu are doue braçie: Sameşrulu micu care începe din munţii Crişiani şi curge spre resăritu, şi Sameşiulu mare care începe din Carpaţii ce despartu Trasilvania de Moldavia, şi curge spre appusu, amîndoue se unesce la Deşiu, de scollo forméḑiă trei coturi mari, unulu spre méḑiă-nópte, allu doilea spre méḑiă-ḑi, şi allu treilea spre resăritu, apoi după ce a scăpatu de munţii Trasilvaniei se îndreptéḑiă spre appusu cu applecare côtră méḑiă-nópte, şi se vérsă în Tissa supperióre.

Afară de aceste trei rîuri mari, mai sunt altele mai mici:

Între Mureşiu şi Oltu curgu spre appusu Tîrnava mare şi Tìrnava mică, amîndoue se unescu la Blaşiu, şi apoi se vérsă în stînga Mureşiului.

Între Mureşiu şi Sameşiulu micu dintre munţii appusani curge spre resăritu Aurariulu şi se vérsă în drépta Mureşiului.

Din Carpaţii ce despartu Trasilvania de Moldavia curge Négra, care se vérsă în stînga Oltului.

Din carpaţii ce despartu Trasilvania de România curgu Şăbeşiulu, Vinerea, şi Sargeţiulu (Sreiulu) cari se vérsă în stânga Mureşiului

Trasilvania n'are lacuri mari, ci numai nisce bălţi, mai allesu în regiunea Mureşiului de miḑilocu; déră are fórte multe ape mirerali.

Trasilvania e încongiurată de munţi de tóte părţile, cei mâi mari suntu Carpaţii cari uă despartu de România, şi între acestia figuréḑiă Bucegii, verticele Regelui, Surulu şi Reteḑiatulu. Déră şi regiunile diverseloru rìuri în întrulu ţerrei se despartu prin culmi înalte, cari forméḑiă totu atâte vâlli formóse.

www.dacoromanica.ro

Clima e fórte variată, cu tóte acestea sănetósă.

Pămîntulu Trasilvaniei coprinde în sînulu seu fórte multe metalle, şi e cea mai avută ţérră în minere de auru din tótă Europa. Munţii aurari între Trasilvania şi Crişiana sunt plini de acestu metallu preţiosu; rîurile coprindu assemine auru de care se spallă uă cantitate însemnată. Afară de auru, mai este argintu, aramă, ferru, plumbu, mercuriu şi alte metalle. Minerale sunt: cuarţiu, marmură, cristalu de munte, sare petrósă în fórte mare cantitate, pétră puciósa, pecură şi altele.

Pămîntulu Trasilvaniei e fórte fertile, munţii sunt accoperiţi cu totu genulu de arbori, şi afară de munţi sunt păduri prin miḑloculu ţerrei, numai regiunea de miḑilocu a Mureşiului, numită Câmpiă, este lipsită de arbori; grădini sunt multe cu totu genulu de pomi, meri, peri, pruni, nuci, persici, gutôi, cireşi, vişini; câmpurile producu cucuruḑiu, grâne, secare, meiu, orḑu, avenă, sarecinu, linte, inu, cânepă, fasole, mazere, pepeni, cartofi, tâbacu şi totu genulu de legumi şi de erbi; viile producu vinu multu şi bunu; dèră pămîntulu cere multă cultură, şi nu se póte compara cu allu României.

Animali domestice şi selbatice se nutrescu destulle; boi, bivoli, oui, capre, porci, cai, catîri, asini, urşi, lupi, vieḑuri, rîşi, porci selbatici, cerbi, căpriori, iepuri şi altele; fórte multe păsseri domestice şi selbatice; apoi albine, pesci şi raci.

Locuitorii Trasilvaniei numeră aprópe la 24,000,000 de sufelte, dintre acestia sunt Români la 1,500,000; Unguri şi Secui la 600,000; Germani şi Saşşi la 200,000;

www.dacoromanica.ro

Greci, Armeni, Ţigani şi Judani, împreună la 100,000 de suflfete.

Românii, Grecii şi Ţiganii sunt crestini de ritulu resăritanu, împărţiţi în uniţi şi neuniţi cu biserica catolică. Germanii, Ungurii şi Secui sunt parte catolici, parte reformaţi (calvini); Sassii sunt protestanţi (luterani); déră între Unguri sunt şi ariani séu unitari, înse puçini la numeru; Armenii şi au ritulu loru şi sunt uniţi cu biserica catolică; Judanii urmédiă legea lui Moise, Românii uniţi au unu archiepiscopu şi unu episcopu, cei neuniţi au unu episcopu. Catolicii au assemenea unu episcopu, protestanţii. reformaţii şi unitarii şi au superintendenţii loru.

Cea mai mare parte dintre locuitorii Trasilvaniei, şi mai vîrtosu Românii, se occupă cu lucrarea pămîntului şi cu crescerea viteloru, apoi cu scóterea metalleloru şi a sârii. Locuitorii oppideloru se occupă cu industria şi cu commerciulu. Intre Saşşi sunt mulţi orifici şi au fabrice de pânnură ordinariă; cu negoţiulu se occupă mai multu Grecii, Armenii şi Românii. Trasilvania vinde sare, lemne, funii, lână, şi cumpără totu genulu de articole pentru commoditâţile vieţei. Preţiulu articleloru ce cumpără Trasilvanii e de uă mesură cu preţiulu articleloru ce vîndu.

Trasilvania formà în vechime Dacia centralë; în medievu avea principii sei Români; de la venirea Ungariloru în pârtile Dunării de midilocu, ea veni suptu potestatea acestora, şi se guvernâ de duci séu prefecti impuşi de côtră acestia; la annulu 1562, deveni liberă şi se guvernâ de principi indigeni, pîno la annulu 1692, cându veni suptu sceptrulu Austriei, la annulu 1765, se înălţâ la demnitatea de mare prin-

www.dacoromanica.ro

cipatu. Ea se guvernéḑă astă-ḑi de unu guvernu regal allessu de côtră ţérră.

Trasilvania se împarte firesce în regiunea Mureşiului, în regiunea Oltului şi în regiunea Sameşiului. Regiunea Mureşiului, cea mai mare dintre tóte, se împarte în regiunea Mureşiului de susu şi în regiunea Mureşiului de miḑilocu. Inse în respectulu administrativu se împarte în comitate şi districte, în fundulu regal (suptîmpărţitu) în 6 scaune şi 2 districte) şi în fundulu Secuiloru suptîmpărţitu în 5 scaune).

Locurile principali alle Trasilvaniei sunt: Albà Julia (*Belgradu, Carlsburgu. Fehervar*), la gura Ampoiului lôngă Mureşiu, cetate fortificată, numită *Apulum* pre timpulu imperiului romanu, cu mulţime de monumente romane; în meḑievu reşedinţia principiloru Trasilvaniei, întărită de nou de imperatoriulu Carlu VI la annulu 1725, scaunulu arhiepiscopului românu unitu care petrece la Blaşiu, a episcopului catolicu, are unu seminariu pentru clerulu catolicu şi unu gimnasiu, uă observătóriă astronomică, şi uă monetăriă. Fortăreţia dimpreună cu cetatea de lôngă dînsa numeră astăḑi la 12,000 locuitori.

Cluşiulu (*Clausemburg, Kolosvàr*) lôngă Sameşulu micu cu 25,000 locuitori, scaunulu guvernului regal, are unu liceu catolicu, unu collegiu reformatu şi unulu unitariu, unu museu şi uă observătóriă asrtonomică.

Săbiniulu (*Hermanstadt*) lôngă rîulu Săbiniu ce se vérsă în Oltu, cu 24,000 locuitori, reşedinţia prefecturei millitarie, a episcopului românu neunitu şi a comitelui săsescu; are uă academiă de legi, unu gimnasiu catolicù şi altutu protestante, unu seminariu pen-

www.dacoromanica.ro

tru clerulu românu neunitu şi uă scólă prepărătóriă, mai multe scóle primarie şi uă scólă mercantile, unu museu, uă bibliotică şi uă galeriă de pictură, proprietate a baroniloru de Bruchenthalu. Cetatea acésta e cunnoscută din înalta vechime, şi are multe reminiscenţie istorice

Braşovulu (*Cronstandt*), în ţinntulu numitu ţérra Bîrsei, nu departe de Oltu, cu 30,000 locuitori, are unu gimnasiu protestante, unulu catolicu şi unulu românescu, este cetatea cea mai industriósă, şi face cellu mai întinsu comerciu, negoţiulu ei cu România e fórte viu.

Tîrgulu Mureşiului (*Maroş-Vàsàrhely*) lôngă Mureşiulu de susu, cu 15,000 locuitori, scaunulu tribunariului de appelu (numitu tabelă regale), are unu collegiu reformatu şi unu gimnasiu catolicu şi uă formósă bibliotică fundată de comiţii Telleky.

Bisterţia, de lôngă rîulu d'assémine nume ce se vérsă în Sameşiulu mare, cu 6,000 locuitori, capitalea districtului, are unu gimnasiu catolicu şi unulu protestante, ea făcea mai înainte unu commerciu însemnatu cu Moldavia, acumu înse este în decădere.

Deşiulu, la confluenţia Sameşiului mare şi micu. cu 10,000 locuitori. are unu collegiu reformatu.

Afară de acestea mai sunt în Trasilvania:

Gerla (*Napoca* la Romani, *Szamosujvàr* la Unguri) lôngă Sameşiulu micu, reşedinţia unui episcopu românu unitu, cu unu castellu în care e prinsórea primariă a Trasilvaniei, oppidulu mai totŭ locuitu de Armeni.

Turda (*Saline* la Romani) lôngă rîulu Aurariu, cu unu collegiu reformatu.

www.dacoromanica.ro

Aiudulu, *Brucla* la Romani (*Nagy-Eyed* la Unguri) lôngă Mureşiulu de miḑĭlocu, cu unu collegiu reformatu.

Blaşiulu, la confluinţa ambeloru Tîrnave, scaunulu archiepiscopului romȃnu, cu unu gimnasiu şi unu seminariu pentru clerulu romȃnescu unitu.

Cetatea de Baltă (*Kululo*, *Kacelburg*) castelu lôngă Tîrnava mică, în medievu proprietate a domniloru Moldaviei.

Mediaşii, Ellisa, Sedişióra, şi Pretoriulu Secuiloru (*Udvarhely*) lôngă Tìrnava mare.

Tìrgulu Secuiloru (*Kezdi-Vàsàrhely*) lôngă Négra spre resăritu de la Braşiovu.

Făgăraşulu, între Braşiovu şi Săbiniu, lôngă Oltu, cu unu podu minunatu preste acestu rîu.

Săbeşiulu (*Muhlenbach*) lûngă rîulu Săbeşiu ce se vérsă în Mureşiu,—apoi Orestia, Deva şi Dovra lôngă Mureşiu.

Uniedóra, lôngă Cerna, patria lui Joanne Corvinu, şi Sargeţiulu séu Haţiegulu lôngă Streiu. Nu de parte de la acesta sunt ruinele Sarmisegetusei capitalei Daciei, numită de Romani *Ulpia Traiana*.

Minere de auru sunt: la Abrudu, la Roşia, Aufena, Auraria (*Zalanta*), Ondollu, Boiţia, Săcărîmu, Crişiu; de aramă sunt la Dominicu, şi în regiunea Lăpuşiului; de ferru la Uniedóră.

Sarine sunt la Visa, preste deallu de la Săbiniu, la Ulióră lôngă Mureşiu, lôngă Deşiu.

Ape minerale sunt la Arapatacu, nu departe de la Braşovu, şi la Borsecu, în vallea Bistriţiórei care s'a occupatu de cȏtră Trasilvani de la Moldavi.

www.dacoromanica.ro

Căllile principali alle Trasilvanei sunt.

Callea australe, de la pasulu Oltusului spre appusu, trece prin Tîrgulu Secuiloru, la Braşiovu, unde se unesce cu callea de la passulu Temişului, merge prin Făgăraşiu la Săbiniu, unde se unesce cu callea de la Turnulu-roşiu, merge prin Mercuria, la Săbeşiu, la Orestia, la Deva, la Dobra, şi trece În Temişiana

Callea mediană, de la Sâbeşiu la Alba-Julia, şi de acollo dreptu spre médiă-nópte prin Aiudu, Turda Cluşiu, Gerla, Deşiu, la Baia-mare.

Callea boreale, de la Deşiu la Bisterţia, şi de acollo prin passulu Burgului la Dorna în Bucovina.

Callea de la Cluşiu la Huiodinu în vallea Crişiului-rapidu, spre Urbea-mare.

Callea Mureşiului, de la Turda spre Tîrgulu Mureşiului, şi de acollo prin Reginu la Bisterţia.

Callea de la Tîrgulu Mureşiului la Sedişióră.

Callea de la Săbiniu la Medieşi, şi de acollo pre lôngă Tîrnava-mare la Sedisóră, la Pretoriulu Secuiloru, la Cicu séu Mercuria Secuiloru.

Callea de la Sânt'Nicóra (*Szent-Niclos*) prin Mercuria Secuiloru la Tîrgulu Secuiloru (*Kezdi- Vàsàrhely*)

Callea de la Orestia la Sargeţiu (Haţiegu), şi de acollo prin passulu porţii de ferru în Temişiana.

Callea dn la Sargeţiu la passulu Vulcanului în Romània.

MARMOROSULŬ.

Marmorosulu se mărginesce la méḑiă-nópte şi resărăritu cu Carpaţii prin cari se desparte de Galliţia şi de Bucovina, la méḑiă-ḑi cu munţii Trasilvaniei şi cu

www.dacoromanica.ro

Sameşiulu, la appusu cu uă parte a Tissei pînŏ la cotulu Essenei, şi de aci cu muntele Muncastru, care e unu ramu allu Carpaţiloru.—Aria Marmorosului se intinde preste 300 milliarie geografice pătrate séu preste 1,200,000 de fâlci de pămîntu*).

Rîulu principal allu Marmorosului este Tissa, care începe de suptu muntele Şessului, curge spre appusu, primesce în stînga sa Sameşiulu, se întórse spre médiă-nópte, face unu cotu şi se întórce érăşi spre appusu cu applecare spre médiă-di, primesce în stînga sa Crişiulu unitu, mai în giosu Mureşiulu, şi în fine se vérsă în Dunăriă la Titellu.

Pămîntulu Marmorosului este mai totu muntosu, Carpaţii se întindu în diverse ramuri între regiunile rîuriloru, şi lu prefacu într'uă ţérră fórte romantică. Munţii sunt accoperiţi cu păduri, coprindu în sînulu loru fórte multe metalle: auru, argintu, aramă, ferru, uă mare cantitate de sare şi de marmură.

Locuitorii Marmorosului sunt Români, Rusniaci şi Unguri. Românii şi Rusniacii suntu crestini de ritulu resăritanu, uniţi cu biserica catolică, au unu episcopu la Muncastru. Ungurii sunt parte reformaţi, parte catolici.

Marmorosulu s'a ţinutu mai înainte de Trasilvania, apoi de districtulu Tissianu, appartenitoriu la Ungaria, suptu sceptrulu Austriei.

Locurile principali sunt: Rona (*Ronaszék*) în regiunea Tissei de susu, cu sarine cari dau pre annu la 40,000,000 de oca; Sigetulu érăşi lôngă Tissa, cu unu

*) Inse acumu pórtă numele acesta numai unu ţiuutu de 150 milliarie geografice patrate.

www.dacoromanica.ro

gimnàsiŭ catolicu, şi unulu reformatu; reşedinţia unui vicaru românu; Câmpu-lungu, Ticeulu, Visculu, Hustulu, oppide lôngă Tissa. Vinariulu (*Szeles*) lôngă Tissa cu vinu bunu, şi cu unu mercatu de vite fórte căutate. Uilaculu lôngă Tissa, oppidu mercantil, cu navigaţiune pre Tissa — Moncastrul (seu Muncaciu), lôngă rîulu de assimine numire, reşedinţia unui episcopu unitu, cetate fortificată, ce servesce de prinsóre a statului.— Baia-mare, cetate la marginile Trasilvaniei, cu minere şi cu monetăriă, are uuu gimnasiu; Baia de sus (Spria), cu minere de auru şi de argintu.

CRIŞIANA.

Crişiana se mărginesce la resăritu cu Trasilvania şi cu Marmorosulu, la méḑiă-nopte şi la appusu cu Tissa, la méḑiă-ḑi cu Muresiulu prin care se desparte de Temişiana,

Din munţiĭ Trasilvaniei curgu trei rîurĭ: Crişiulu rapidu, ramulu de côtre méḑiă nópte, Crişiulu negru, ramulu de miḑilocu, şi Crişiulu albu, ramulu de côtre méḑiă ḑi. Aceste dóue din urmă se unescu la oppidulu Bechişiu, şi după uă distanţă de uă postă primescu de drépta loru Crişiulu rapidu, apoĭ curgu impreună şi se vérsă în Tissa în facia oppidului Ciongradu. De la aceste rîuri şi a luatu Crişiana numele seu, care se întinde preste 560 milliarie geografice pătrate. Ea a formatu in meḑievu regatulu lui Mariottu care l'a lăssatu ginerelui seŭ Soltanu. În seculu XVI şi XVII s'a ţinutu de Trasilvania, éră apoi s'a alăturatu la Ungaria.

Locuitorii Crişianei sunt Români şi Ungurĭ. Româ-

www.dacoromanica.ro

nii sunt crestini de ritulu resăritanu, parte uniţi cu biserica catolică şi au unu episcopu la Urbea-mare, parte neuniţi, şi au unu episcopu la Aradu. Ungurii sunt parte reformaţi, parte catolici; acesti din urmă au unu episcopu la Urbea-mare şi altulu la Satu-mare.

Locurile principali sunt: Satu-mare lôngă Sameş'u, din josu de Baia-mare, reşedinţia unui episcopu catolicu cu unu gimnasiu. Debreţinulu; oppidu mercantil cu 55,000 locuitori, are unu collegiu reformatu şi unu gimnasiu catolicu. Urbea-mare (*Gross-Warddein. Nagy Varod*) lôngă Crişiutu rapidu, cu 30,000 locuitori, reşedinţia unui episcopu românu unitu, şi a unui catolicu, are uă academiă de legi, unu seminariu de clerici, şi unu gimnasiu. Beniuşiulu lôngă Crişiulu negru, cu unu gimnasiu românescu, fundatu de episcopulu Vulcanu. Bechişiulu la confluenţia Crisiului albu şi cellu negru, Giula lôngă Crisiulu albu, Aradulu lôngă Mureşiu cu 20,000 locuitori, reşedinţia unui episcopu românu neunitu, cu unu gimnasiu catolicu, unu seminariu românescu şi uă scóla preparatoriă românéscă.

TEMIŞIANA.

Temişiana se mărginesce la mĕḑiă nópte cu Mureşiulu, la appusu cu Tissa, la méḑiă ḑi cu Dunăria, la resăritu cu Carpaţii ce uă despartu de România şi de Trasilvania. Din munţii acestia începe Temişiulu care curge mai ântâiu spre méḑiă-nópte, apoi forméḑiă unu arcu întorcîndu-se spre méḑiă-ḑi, şi în fine se vérsă în Dunăriă. De la acestu rîu şi a luatu Temişiana numele seu; astăḑi se numésce Banatulu Temişianu, şi se întinde preste 500 milliarie geografice pătrate.

www.dacoromanica.ro

Pămîntulu ţinutului acestuia este tórte fertile, şi produce cellu mai formosu grânu; munţii coprindu auru, argintu, aramă, ferru, şi minerele sunt în lucrare seriósă.

Locuitorii Temişianei sunt: Români, Germani, Serbi, şi Unguri. Românii sunt crestini de ritulu resăritanu, parte uniţi cu biserica catolică, parte neuniţi; Serbii sunt toţi neuniţi; Germanii şi Ungurii sunt parte catolici, parte protestanţi. In Temişiana e unu episcopu romănu unitu la Lugoşiu, doi episcopi neuniţi, unulu la Temişióră şi altul la Verşeţiu, apoi unu episcopu catolicu la Temişióră.

Tótă ţérra se împarte in trei districte şi în marginea militariă.

Locurile principali sunt: Temişióra lôngă canalulu Becu allu rîului Temişiu, fortăréţiă cu trei suburbie, capitalea Temisianei de pre timpulu Daciloru, reşedinţia unui episcopu catolicu care se numesce de Cinade, şi a unui episcopu neunitu cu unu seminariu şi cu unu gimnasiu catolicu. Lugoşiulu lôngă Temişiu, mai totu românescu, reşedinţa unui episcopu românu unitu; Lipova lônga Mureşi, oppidu mercantil mai totu românescu. Sânt'Nicóra (*Szent Niclos*), cu unu înstitutu agronomicu practicu. Chichinda şi Beschereculu, oppide mercantili. Verşeţiulu reşedinţia unui episcopu neunitu, cu unu seminariu de clerici şi cu unu gimnasiu. Oraviçia, oppidu montanu cu minere de argintu, aramă şi ferru. Săbeşiu (*Karanzebes*) lôngă Temişiulu de susu, oppidu mărginariu cu prefectura regimentului românescu, scaunulu nominalu allu episcopului românu, cu uă scólă militariă. Meadia lûngă rîulu Cerna (*Tierna*) cu băie minerali. Ruşiava la gu-

www.dacoromanica.ro

ra Cernei, oppidu mercantil. Aci fu în vechime cetatea *Tierna* în care Traianu assęḑiâ uă cóloniă romană. Biserica-albă, prefectura regimentului illuricu. Palanca-nouă lôngă Dunăriă, unde fusse în vechime *Lederata*. Panciova (*Pantindava*), prefectura regimentului germanu.

Callile principali alle acestoru ţinuturi sunt:

Callea Tissană de la passulu Borşia din Marmorosu la Sigetu, la Câmpulungu, la Ticcu, la Viscu, la Hustu, la Moncastru.

Callea de la Baia-mare la Sigetu, şi de la Baia mare la Satu-mare, de aci la Carolli (*Nagy-Karoly*), şi apoi la Debreţinu, şi de acollo la Tocai, lôngă Tissa.

Callea de la Urbea-mare la Salinicu (*Szolnok*), lôngă Tissa,de unde apoi duce callea ferrată la Pesta.

Callea de la Urbea-mare la Aradu, lôngă Mureşiu

. Callea de la Dobra pre lôngă Mureşiu la Aradu, de acollo la Salinicu lôngă Tissa. Cea de la Aradu la Ciongradu lôngă Tissa, de la Aradu la Segedinu lôngă Tissa în faççiă cu gura Mureşiului. şi

Callea de la Aradu la Temişióra, apoi la Verşeţiu şi la Palanca.

Callea de la Dobra prin Făgetu la Lugoşiu, la Temişióra, şi de aci la Segedinu, de unde apoi duce callea ferrată la Pesta.

Callea de la Lugoşiu la Săbeşiu şi la Ruşiava.

Callea de la Ruşiava pre lôngă Dunăriă la Biserica-albă şi de aci la Panciova.

Afară de acestea mai sunt şi altele prin şessiurile celle intinse alle regiunii Tissei, inse neasternute cu petrişiu, şi din acéstă causă fórte greu de âmblatu

www.dacoromanica.ro

în timpu ploiosu. Nici chiaru celle numerate aici nu ūntu tóte făcute.

Déră în annii din urmă s'a făcutu callea ferrată de la Segedinu la Temişióră, şi de acollo la Baḑiaşiu lôngă Dunăriă.

FINE.

SUMARIULU

	pag.		pag
Introducere	3	Trasilvania	42
Principat Rom	5	Marmorosulu	49
Romania	—	Crişiana	51
Moldavia	17	Temişiana	53
Bassarabia	30	Tabelă statistiscă	57
Bucovina	37	Errata	58

ERATA

pag.	rând.	în locu de	citecsce
1	5	....	edit. 2.
16	29	Uăliani	Vălliani
19	23	mei	mai
20	17	lacuri	locuri
25	3	scptu	scotu
25	20	Moldaviei	Moldaveĭ
27	8	Mamoriţia	Marmoriţia
29	10	Iaia	Isaia
31	8	Caltalpugului	Catalpugului
34	24	Pertu	Petru
—	25	lôongă	longă
35	7	pe possessiunile	possessiunile
36	20	1862	1812

www.dacoromanica.ro

TABELA STATISTICA.

DE

ȚERRILE ROMÂNE

NUMELE ȚERREI.	MILIARIE □	ROMÂNI.	NEROMÂNI.	LOCUITORI
România	1350	2,500.000	500,000	3,000,000
Moldavia	800	1.050,000	450,000	1,500,000
Bassarabia*)	860	600.000	450,000	1,050,000
Bucovina	250	250,000	250,000	500,000
Trasilvania	1100	1,500,000	900,000	2,400,000
Marmorosu	300	300,000	300,000	600,000
Crișiana	560	600.000	600,000	1,200,000
Temișiana	500	600,000	600,000	1,200 000
Summa	5720	7,400,000	4,050,000	11,450,000

---

* Din Basarabia s'a restituitu Moldaviei la annulu 1856
Miliare 160 .... cu 230,000
800 1,500,000
Suma 962 1,730,000

www.dacoromanica.ro

200/250

Prețiulu unui essemplariu 20 parale.

www.dacoromanica.ro